

KÚPELE SUCHÁ LOZA V 1. POLOVICI 20. STOROČIA

Karol Janas, *Povážská Bystrica*

Oblasť moravsko-slovenského pomedzia je známa výdatnými prameňmi minerálnych vôd. Vďaka nim vzniklo mnoho väčších i menších kúpeľných miest, ktoré dokázali prilákať klientelu z oboch strán hranice. Asi najznámejšími sú kúpele Luhačovice, ktoré boli v minulosti svedkom mnohých česko-slovenských stretnutí. Neďaleko nich leží malá obec Suchá Loza, v ktorej vznikli na začiatku 20. storočia menšie kúpele a výdatná minerálna voda sa predávala v Čechách aj na Slovensku.

Československá republika bola v medzivojnovom období známa vo svete svojimi kúpeľmi. Karlove Vary, Mariánské Lázně, Piešťany, či iné veľké kúpele mali hostí prakticky z celého sveta. No v Československu neboli len veľké kúpele. Existovalo tu mnoho menších kúpeľných stredísk, ktoré zápasili o každého návštevníka a pacienta. Medzi najmenšie patrili aj kúpele Suchá Loza, ktoré ležali neďaleko Uherského Brodu na moravsko-slovenskom pomedzí. Ich poloha ich predurčovala na získavanie pacientov z blízkeho okolia. Napriek tomu, že boli známe nielen na Morave, ale aj na Slovensku, nikdy sa im nepodarilo získať si mnoho návštevníkov. Bolo to spôsobené najmä blízkosťou oveľa známejších a vyhľadávanejších kúpeľov Luhačovice, ktoré boli obľúbeným letoviskom mnohých intelektuálov z Moravy aj Slovenska. A vedenie luhačovických kúpeľov taktiež nemalo záujem na podpore neďalekej konkurencie a sústavne sa ju snažilo zlikvidovať. K problémom kúpeľov prispelo aj niekoľko škandálov, ktoré ich existenciu sprevádzali prakticky od ich vzniku.

Spory okolo minerálnej vody, ktorá bola základom pre budúce kúpele, sa začali už na začiatku 20. storočia, presnejšie v roku 1905. V tom čase mal už tri roky od obce Suchá Loza v prenájme pozemok č. 343 František Kunovský s manželkou Františkou. Rozhodli sa podniknúť a plánovali predávať miestnu minerálnu vodu v 3/4 litrových fľašiach ako Karpatskú kyselku.¹ Rovnaký zámer mala aj firma *Zasíletelství minerální vody J. Kotný v Ondřejově – Kyselka*, ktorá získala do prenájmu pozemok 363/3. Kotného firma začala s budovaním vlastnej studne, ktorá sa nachádzala neďaleko obecnej. Z tej ale začala miznúť voda, čo si obecni predstavitelia dali okamžite do súvisu s Kotného vrtmi. Starosta obce Martin Čubík a radní Tomáš Beníček a Tomáš Mahdal mu zakázali pokračovať v kopaní vlastnej studne.² Keď J. Kotný ich rozhodnutie nerešpektoval, udelili mu pokutu 300 Korún, ktoré mal uhradiť v prospech fondu chudobných. J. Kotný však ani toto rozhodnutie nerešpektoval, pokutu nezaplatil, a podľa zistenia obecných predstaviteľov začal dokonca kopať druhú studňu. Keď sa mu nepodarilo s obcou dohodnúť, chcel právo na kopanie presadiť zákonom. Odvolal sa proti rozhodnutiam obce k Vysokému zemskému výboru Markrabství moravského a žiadal ho o povolenie pokračovať v prácach. Podľa jeho odvolania si pozemok, na ktorom kope riadne zakúpil a podľa platných zákonov má kutacie právo. Nevykonáva žiadne stavebné práce, len ukladá do zeme rúry, a preto nepotrebuje stavebné povolenie od obce. Jej rozhodnutia sú podľa neho nezákonné. A to i preto, že v rozhodnutiach ho odkázali na odvolanie k c. k. Okresnímu hejtmanství v Uherském Brodě, kde jeho odvolanie zamietli, lebo oni neboli v tomto spore odvolacím orgánom.³ Správne ho mali odkázať na Vysoký zemský výbor Markrabství moravského. Vo svojom odvolaní ďalej uviedol, že práce spočiatku vykonával so súhlasom starostu, ktorý mu pomáhal aj pri najímaní zamestnancov, ktorí studne budovali. Problémy začali až vtedy, keď poklesla voda, čo bolo podľa J. Kotného len dočasné a zaviazal sa, že kvalita prameňov nebude ohrozená, že po skončení kutacích prác bude voda v obecnej studni v pôvodnom stave.⁴ Výsledky sporu sa žiaľ nezachovali, isté však je, že obec obchodu s miestnou minerálnou vodou nedokázala zabrániť.

V roku 1911 už v obci pôsobila ďalšia firma – Šaratica, akciová spoločnosť, Za prítomnosti člena správnej rady firmy dr. Františka Veselého, c. k. okresného hejtmana Oskara

Etiketa používaná na fľašiach s minerálnou vodou zo Suchej Lozy.

Ganzwohla, a okresného lekára MUDr. Jaroslava Vytopila skolaudovala modernú plniareň minerálnej vody. Firma Šaratica sa chcela vyhnúť problémom s názvom predávajúcej vody a preto požiadala Chemicko-technickú laboratoň pro kvasný priemysl a zemédelství v Brně o určenie kvality a charakteru plnenej vody. Podľa vyjadrenia znalcov v Suchej Loze plnili alkaliccko-litnato-salinickú kyselku. Vyjadrenie laboratória bolo pre firmu Šaratica veľmi dôležité, lebo názov kyselka na fľašiach bolo možné používať len po jeho rozhodnutí.⁵ No i napriek jeho rozhodnutiu, bolo označenie kyselka napadnuté neďalekými kúpeľmi v Luhačoviciah. Definitívne o povolení používať názov kyselka musel rozhodnúť c. k. Všeobecný ústav pre skúmanie potravín v Prahe, ktorý nechal vykonať laboratórnu analýzu na obsah lítia, bóru, jódu, chlóru a sodíku.⁶ Až po jeho rozhodnutí sa mohlo konečne začať s rozsiahlejšou výrobou a predajom minerálnej vody – kyselky. Spočiatku musela mať označenie rok plnenia na etikete aj na korku a cínovej zátkovke, ktorou sa fľaše zatvárali. Neskôr sa toto nariadenie zmiernilo a rok plnenia musel byť uvedený len na etikete. Ostali však prísne podmienky pre plnenie vody do fliaš.

Vypuknutie prvej svetovej vojny znamenalo dočasný útlm v činnosti firiem, ktoré boli zamerané na využívanie kyselky zo Suchej Lozy. Po vojne sa objavili snahy o jeho obnovenie, no podarilo sa to až v polovici 20-tych rokov. To už bol majiteľom žriedla Josef Soběslav Souček a opätovne rozbehol podnikateľské aktivity. Obdivoval československých legionárov, a preto nazval žriedlo podľa Radolu Gajdu. Obnovil plnenie minerálnej vody do fliaš, no pripravoval premenu Suchej Lozy na významnejšie kúpeľné stredisko, kde by prichádzali hostia a trávil tam niekoľko týždňov. Aktivity J. S. Součka mali významne pomôcť aj obci Suchá Loza. V obci, kde bola veľká chudoba a nezamestnanosť, plánoval využívať domy miestnych obyvateľov, podporoval ich v prestavbách na letné byty, v ktorých by sa mohli hostia počas kúpeľnej sezóny ubytovať.⁷

No zriadenie kúpeľov nebolo jednoduché a vyžadovala si mnoho súhlasných stanovísk od ústredných aj stavovských orgánov. V priebehu roka sa všetky podarilo získať a v roku 1928 dostal J. S. Souček povolenie zriadiť v Suchej Loze kúpele.⁸ Takmer okamžite začal v obci stavať aj kúpeľný dom. V roku 1928 vypukol okolo prevádzky kúpeľov škandál, ktorý na ne po prvýkrát upriamil pozornosť doslova celej republiky. Podľa správ v tlači do kúpeľov angažovali ľudového liečiteľa Sittu z Prahy.⁹ Malo ísť o prostého muža, ktorý liečil ľudí prírodnou liečbou. Pri liečbe hrala hlavnú úlohu teplá voda s rastlinnými prí-

sadami. Kúpele Suchá Loza mu podľa správ z tlače dali vynikajúcu ponuku. Od 1. mája 1928, kedy sa oficiálne začínala kúpeľná sezóna mal v kúpeľoch, nastúpiť a podieľať sa na liečbe pacientov. Jeho príchod vzbudil veľký záujem verejnosti. O možnosti liečby sa zaujímali desiatky ľudí, obzvlášť po tom, čo sa rozšírili informácie, že ho prijal MUDr. Jureček, ktorý plánoval v Suchej Loze zriadenie vlastného sanatória za veľmi výhodných podmienok pre pacientov. Chorí mali mať kompletnú opateru a pobyt v nádhernom horskom prostredí za mimoriadne nízke ceny. O liečbu sa začala zaujímať aj Nemocenská poisťovňa z Moravskej Ostravy, ktorá plánovala do Suchej Lozy poslať prvých pacientov s mnohoročnou tuberkulózou kože a zahŕňaním nosu a uší. Svojich pacientov si chcel priviesť aj liečiteľ Sitta. Žiaľ proti snahám o alternatívnu liečbu sa postavili miestni lekári a Sittu vyhlásili za šarlatána. Jeho liečbu zmarili a tým zlikvidovali aj plány na rozširovanie kúpeľov o nové sanatóriá. O liečebných schopnostiach Sittu sa dlho viedli polemiky, pre kúpele však jeho odchod znamenal veľké ohrozenie. Nad kúpeľmi bol zriadený zdravotný dozor, ktorý vykonával MUDr. Ján Jurko. Jeho úlohou bolo zabrániť majiteľom v angažovaní ďalšieho uzdravovča, lebo už príchod Sittu a jeho oficiálne pôsobenie v kúpeľoch považovali lekári za veľký škandál.¹⁰

Reklama na minerálnu vodu zo Suchej Lozy.

Napriek tomu, že záujem o kúpele pomaly stúpал, nikdy sa im nepodarilo zaradiť medzi významnejšie a navštevovanejšie kúpele. Hlavnou podnikateľskou činnosťou tak naďalej ostával predaj minerálnej vody. 12. augusta 1937 podal oficiálnu sťažnosť na nekalú reklamu na prevádzkovateľov Lázní aj Ústřední svaz čl. lázní a minerálných zřídels republiky Československé. Vedenie kúpeľov podľa sťažnosti presunulo svoje aktivity na Slovensko a v neďalekom Novom Meste nad Váhom predávalo do reštaurácií, hotelov, drogerií a lekární vodu Loza, pričom ju protiprávne vydávalo za liečivú. Propagovalo ju ako „Ryze přírodní alkalicko-minerální léčivou vodu ze Suché Lozy u Luhačovic“. A práve použitie názvu luhačovických kúpeľov viedlo k vážnemu sporu. Vedenie luhačovických kúpeľov sa obrátilo na Zemský úřad v Brně so sťažnosťou, že J. S. Souček používa klamlivú reklamu, lebo Suchá Loza leží 20 km od Luhačovic a miestna kyselka má úplne iné zloženie ako Luhačovická. Zemský úřad v Brně im dal za pravdu a prikázal J. S. Součkovi sporný nápis odstrániť zo všetkých reklamných a propagačných materiálov. V tomto čase sa predajné aktivity firmy čoraz viac presúvali na Slovensko, najmä do neďalekého Nového Mesta nad Váhom a jeho okolia. Lepším obchodom s „liečivou vodou“ mali napomôcť vtipné reklamné nápisy na bokoch firemného auta, ktoré vodu v okolí Nového Mesta nad Váhom rozvážalo. Podľa ďalšej sťažnosti, ktorá tentoraz smerovala na Ústředního svazu čl. lázní a minerálných zřídels malo na ľavej strane nápis:

*Nejsi osel, pamatuj vždy větu.....
 „Loza“ voda, drží zdraví a vrátí Tě světu.
 „Loze známé minerálce není v světě rovno,
 upravuje látky v těle, i to Tvoje zdraví.
 Nezemřeš, bylo by Tě škoda,
 zde se stará „Loza“, minerální voda.*

Nejstaší kúpeľný dom v Suchej Lozi.

Chemicko-technická laboratoř pro kvasný průmysl a zemědělství
 Janská ulice č. 16, I. p. Brno Janská ulice č. 16, I. p.

Príloha k rozboru „Lozy“

BRNO

191

Složení soli ve vodě.

Fosfid draselnatý	K ₂ P	0,006671
Thioní fosforičnan draselnatý	K ₂ HPO ₄	0,006250
Kremičitan draselnatý	K ₂ SiO ₃	0,098000
Kypelý uhličitau draselnatý	K ₂ HCO ₃	0,166505
Chlorid sodnatý	NaCl	0,893208
Bromid	NaBr	0,013152
Boran	NaBO ₂	0,486270
Sulfatan	Na ₂ SO ₄	1,003846
Kypelý uhličitau	NaHCO ₃	2,097908
Kypelý uhličitau lithnatý	Li ₂ HCO ₃	0,104491
Hydroxid hlinnatý	Al(OH) ₃	0,008466
Kypelý uhličitau železnatý	Fe(HCO ₃) ₂	0,007114
" " manganatý	Mn(HCO ₃) ₂	0,044965
Chlorid vápennatý	CaCl ₂	0,019124
Kypelý uhličitau vápennatý	Ca(HCO ₃) ₂	0,344198
Chlorid hořčinnatý	MgCl ₂	0,003314
Kypelý uhličitau hořčinnatý	Mg(HCO ₃) ₂	0,181657
Sulfáty a kyselina huminová		0,000345
		<u>4,795584</u>
Specifická váha při 17,5 °C		1,005494

Posudok o kvalite minerálnej vody zo Suchej Lozy vydaný Chemicko-technologickým laboratóriom pre kvasný priemysel a poľnohospodárstvo v Brne.

Na pravej strane bol na automobile namaľovaný nápis:

*„Loza“ zaručeně veškeré kameny žere,
ledviny, měchýř pere
a pěkně se po ní .....
Břícho však dej na pokání,
zanech pití, hodování.¹¹*

Nápisy to boli vtipné a nápadité, a preto sa aj po rokoch nevdojak vkráda otázka, čo sťažovateľom prekážalo viac, či nekalá konkurencia, alebo vtipná reklama. No v tomto období už začal pomalý, ale nezadržateľný úpadok kúpeľov. Útoky konkurencie sa stupňovali a začali požadovať nové laboratórne analýzy. Ústrední svaz čsl. lázní a minerálnych zŕidiel žiadal v roku 1939 od J. S. Součka úplný chemický rozbor minerálnej vody zo Suchej Lozy. Součkovi sa darilo predloženie analýzy odkladať, či predkladať neúplné vzorky.¹² No v roku 1943 už prišla reálna hrozba. Ak nepredloží úplnú analýzu vody, odoberú Suchej Loze štatút kúpeľov a povolenie predávať miestnu minerálnu vodu pod názvom kyselka. Podozrenia, že zloženie vody sa zmenilo a výdatnosť minerálov poklesla sa potvrdili a po roku 1945 už kúpele obnovené neboli.

Poznámky:

- 1 Státní okresní archiv (SOKA) Uherské Hradiště, f. Okresní úřad (OU) Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 16502/1905.
- 2 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 5576/1906.
- 3 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 15430/1905.
- 4 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 16246/1906.
- 5 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 631/1911.
- 6 Zachoval sa účet, ktorý c. k. Všeobecný ústav pre skúmanie potravín v Prahe vystavil za vykonanie analýzy – 259 korún a 6 halierov.
- 7 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 15335/1927.
- 8 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 19427/1928.
- 9 Večerní list, roč. II., 19. apríl 1928.
- 10 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 19427/1928.
- 11 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 19427/1928. Aj v 20. rokoch ostali veľmi prísne podmienky pre plnenie minerálnej vody do fliaš. Tie museli byť najskôr dôkladne strojom opláchnuté mäkkou vodou a vo vnútri vyčistené a osušené. Vysušené fľaše sa plnili po 12, prípadne 20 súčasne. Plnenie muselo prebiehať automaticky a po naplnení sa fľaše mali zazátkovať katalonskými korkovými štuplami s označením firmy. Korok sa pred použitím musel označiť názvom LOZA a mal byť vypraný v troch vodách. Po zazátkovaní sa v susednej miestnosti na fľaše lepili nálepky a až po uschnutí bolo možné fľaše prevážať do centrálneho skladu, ktorý sa nachádzal neďaleko železničnej stanice v Uherskom Brode.
- 12 SOKA Uherské Hradiště, f. OU Uherské Hradiště, vodohospodářské a zemědělsko-technické oddělení, 228/1943.

PhDr. PaedDr. Karol J a n a s, PhD. (1970), odborný asistent na Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka v Trenčíne. Vo svojej odbornej činnosti sa venuje výskumu dejín verejnej správy, dejín česko-slovenského pohraničia v polovici 20. storočia a výskumu rómskeho holokaustu.

The Spa Village of Suchá Loza in the First Half of the 20th Century

A b s t r a c t

The South and central Moravia is well-known for a number of important and renowned spa resorts. The spa village of Suchá Loza is among the least known of them. A small village situated nearby the Slovak border strived to break through in the competition of the nearby spa resorts. The base of its success was the spring of healing mineral water. The spring was initially used only by the locals, but soon a spa resort was built around it. The yield of the spring was not high enough to justify building a large spa resort, but at the same time it was enough for commercial usage. In the beginning, the water was contained only in bottles for sale, but at the turn of the 1920s and 1930s, the first spa buildings were built. By the late 1930s, the yield of the spring began to diminish and the quality of water changed over time, which brought about a gradual decline of the spa.

Heilbad Suchá Loza in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts

Z u s a m m e n f a s s u n g

Süd- und Mittelmähren sind für zahlreiche bedeutende Heilbäder bekannt. Eines der weniger bekannten Heilbäder ist Suchá Loza. Eine kleine, unweit der slowakischen Grenze befindliche Gemeinde versuchte in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts, sich gegen die Konkurrenz der umliegenden Badeorte durchzusetzen. Grundlegend für den kommenden Erfolg sollte eine heilkräftige Mineralquelle sein. Zunächst wurde die Quelle nur von den Dorfbewohnern genutzt, in kurzer Zeit jedoch war sie zum Fundament für den Aufbau eines Badezentrums geworden. Die begrenzte Ergiebigkeit dieser Quelle erlaubte nicht, einen großen Badekomplex zu bauen, zu Kommerzzwecken reichte sie jedoch aus. Anfangs wurde das Quellenwasser in Flaschen gefüllt und verkauft, später – Ende der zwanziger und Anfang der dreißiger Jahre – konnte mit dem Bau der ersten Kurhäuser begonnen werden. Ende der dreißiger Jahre wurde aber die Quellenergiebigkeit immer schwächer, die Qualität von diesem Heilwasser veränderte sich, und all das führte schließlich zum Untergang des Heilbads Suchá Loza.